

PŘEDMLUVA

Druhou polovinu 20. století lze s trochou nadsázky označit jako půlstoletí zobcové flétny. Těžko bychom hledali jiný hudební nástroj, který prošel v době nedávno minulé tak rychlým vývojem. V 60. letech působili zejména v Holandsku, Německu a Švýcarsku první skuteční virtuóзовé naší doby, z jejichž odkazu dnes těží již několikátá generace hráčů, učitelů i žáků. Vůdčí osobností byl bezesporu Holanďan Frans Brüggen. Svoji hrou okouznil snad celý hudební svět, doslova přivedl zobcovou flétnu na pódia nejslavnějších koncertních síní. Brüggen a jeho kolegové i následovníci začali uvádět do té doby neznámá díla z období renesance a baroka, a co je podstatné, podnítili i zájem významných skladatelů. Nové skladby využívající prvky typické pro avantgardní hudbu své doby jasně ukázaly, že zobcová flétna je nástroj s řadou barevných a zvukových možností. Repertoár se zásadním způsobem proměnil. Kromě tradičního spojení zobcové flétny se starou hudbou se na koncertních pódiih poprvé objevila i díla vycházející z nejsoučasnějších hudebních proudů.

Ruku v ruce s poznáváním starého repertoáru procházela výraznými změnami i technika hry. Skutečnou revoluci způsobilo zjištění, že hudba starších stylových období zní nejpřesvědčivěji, hraje-li se v souladu s estetickými ideály doby svého vzniku, pokud možno na staré nástroje nebo jejich kopie. Historické nástroje, ať už smyčcové, klávesové, strunné nebo dechové, vyžadují úplně jinou práci se zvukem a artikulací, než jejich „dokonalejší“ zmodernizované protějšky. Uvědomíme-li si, že zobcová flétna prodělala od doby barokní jen minimální konstrukční změny, nepřekvapí nás, že technika hry (především v oblasti tvoření tónu a artikulace) do značné míry vychází z chápání hudby v 17. a 18. století.

Naproti tomu nově vzniklé kompozice nutí hráče zvládat stále náročnější moderní techniky. Vývoj poznání nástroje postupuje od 60. let 20. století neustále vpřed - v současnosti dokáží zahrát studenti vysokých hudebních škol skladby, o nichž se virtuózům předchozích desetiletí ani nesnilo. Rychlý vzrůst kvality špičkových hráčů na zobcovou flétnu je podmíněn i rozvojem hudebního školství. Z mnoha desítek konzervatorií a akademií v Evropě, Americe i Austrálii vycházejí každoročně absolventi, kteří pak v drtivé většině působí jako pedagogové. Je logické, že se kvalita výuky nástroje na základní úrovni v mnoha zemích v nedávno době výrazně zvýšila. Pro kvalitní výuku jsou nezbytné i odpovídající skladby a učebnice. V posledních letech vznik-

lo především v Německu a Holandsku nepřeborné množství metodické literatury pro studenty všech úrovní. Mnohá z těchto děl dokonale využívají všechny přednosti našeho krásného nástroje, učí žáky správným návykům a přitom jsou pro děti velmi přitažlivé.

Situace v našich zemích je naprosto odlišná. Na hudebních školách působí často učitelé, kteří nejenže vystudovali úplně jiný obor, ale ani sami na zobcovou flétnu nehrají. Snaží se ve výuce využívat technické i interpretační návyky převzaté z nástrojů, které ovládají, což vede k tomu, že některé důležité aspekty bývají opomíjeny. Zobcová flétna se totiž zásadně liší od ostatních moderních dechových nástrojů. Z principu nástroje, který neklade dechu skoro žádný odpor, vyplývá nutnost precizního zvládnutí dechové techniky; řada učitelů, kteří hrají např. na příčnou flétnu, klarinet, hoboj či trubku, přiznává, že zobcová flétna je na ovládnutí dechu daleko citlivější, než jejich mateřský nástroj. Žádný jiný dechový nástroj neumožňuje a nevyžaduje tak dokonalé zvládnutí artikulace. I stěžejní repertoár odlišuje zobcovou flétnu od ostatních dechových nástrojů. Na konzervatoriích se obvykle věnuje jen okrajová pozornost skladbám, které vznikly před rokem 1750 a po roce 1950, jenže právě tato období hudební historie jsou pro zobcovou flétnu nejdůležitější.

Vzhledem k tomu, že donedávna nebylo možné hru na zobcovou flétnu na oficiálních středních a vysokých hudebních školách v České republice studovat (doufejme, že v době vydání Flautoškoly již bude otevřen řádný studijní obor na několika konzervatoriích), není daná situace žádným překvapením. V naší zemi samozřejmě působí řada osvícených pedagogů, kteří se snaží prohlubovat svoje znalosti na kurzech, seminářích a prostřednictvím zahraniční odborné literatury, avšak absence ucelenějšího systému vzdělávání je velmi citelná.

Od vzniku nepoužívanějších českých učebnic hry na zobcovou flétnu uplynuly desítky let. Flautoškola bere v úvahu vývoj metodiky výuky nástroje v poslední době i specifika studia na našich ZUŠ. V Metodickém sešitě (MS), který jste právě otevřeli, naleznete podrobné vysvětlení veškeré látky obsažené v Žákovském sešitě (ŽS) a řadu dalších cvičení, postupů i námětů pro pedagogickou praxi.

Základní snahou Flautoškoly je, aby se každý při hraní na zobcovou flétnu **cítil příjemně**. Veškerá metodika a uvedené postupy vycházejí z **principu přirozenosti**. K typickým rysům zobcové flétny patří, že umožňuje i vyžaduje maximální uvolnění hráče. Pro její ovládnutí, na rozdíl od moder-

ních dechových nástrojů opatřených klapkovým mechanismem, není žádoucí takřka žádné napětí v prstech, obličejí ani dalších částech těla. Důsledné zvládnutí a dodržování principu přirozenosti umožní účinně rozvíjet **tvůřivé hudební schopnosti** žáka, ať už se rozhodne v budoucnosti přejít na jiný nástroj nebo pokračovat ve studiu hry na zobcovou flétnu. Není cílem vychovat ze všech žáků ZUŠ profesionální flétnisty, ale je třeba, aby se každému dostalo vedení na vysoké odborné úrovni a aby výuka nebyla v rozporu s charakterem nástroje. Přejí bychom si, aby bylo každému žákovi umožněno získat kvalitní základy, na něž bude moci kdykoli navázat.

Některé děti přijdou do hudební školy, protože je nástroj nebo hudba zajímavá, jiné přivedou rodiče. S každým novým žákem přichází především člověk, kterému se učíme naslouchat. Učitel a žák se poznávají, budují nový vztah - pedagog se snaží v určitém smyslu potlačit vlastní ambice a cítit především potřeby žáka. Každý dojde na své hudební cestě jinak daleko, výuka by však vždy měla směřovat k tomu, aby chvíle strávené s flétnou děti vnímaly jako radostné.

Pro zvládnutí probírané látky je vhodné využívat zvláště v začátcích **odlehčenou formu**. Při tvořivém způsobu výuky lze s úspěchem **rozvíjet spontánní návyky dítěte** a začít ihned budovat **bezpečné základy techniky**, které nebude nutné v budoucnosti příliš měnit. Hlavní důraz je kladen na **prožití** a z něj vyplývající **pochopení** každého probíraného

prvku, ať už se jedná o nový prstoklad nebo nový zvuk. Za nejpodstatnější cíl výuky považujeme **rozvoj sluchové představy žáka**, velká pozornost je věnována **zvuku nástroje a artikulaci**. Flautoškola obsahuje mnoho cvičení, her a úkolů, které rozvíjejí fantazii a **schopnost hudebního vyjádření**.

Ani v nejmenším nechceme tvrdit, že jsme na všechny nápady a postupy obsažené ve Flautoškole přišli sami. Při vzniku naší učebnice jsme těžili z poznatků mnoha vynikajících hráčů a učitelů i ze zkušeností s používáním některých prvků z řady děl uvedených v seznamu literatury. Náš vřelý dík patří flétnistům, s nimiž jsme měli to štěstí přijít do styku a kteří nás svojí nádhernou prací inspirovali, především Alanu Davisovi, Carin van Heerden, Peteru Holtslagovi, Ashley Solomonovi, Kerstin de Witt, ale také mnohým dalším.

Přejeme vám hodně trpělivosti a pěkných chvil strávených se zobcovou flétnou.

Jan Kvapil
Eva Kvapilová

Poznámka:

Abychom se vyhnuli nezvládnutelnému množství rušivých závorek, uvádíme v celé knize tvary žák - učitel místo správnějšího žák(yně) - učitel(ka). Prosíme, nechápejte tento fakt jako pokus o diskriminaci něžného pohlaví, ale spíše jako snahu o zpřehlednění psaného textu.